

آشنایی با کلیات فلسفه اسلامی

زنده یاد استاد سید عبدالله حسینی

دانشگاه آزاد اسلامی - واحد امیدیه

سرشناسه	: حسینی، سید عبدالله، ۱۳۳۸-۱۳۷۷
عنوان و نام پدیدآور	: آشنایی با کلیات فلسفه اسلامی/ سید عبدالله حسینی؛ ویراستار علمی و ادبی عزیزاله سالاری.
مشخصات نشر	: تهران: دانشگاه آزاد اسلامی، سازمان چاپ و انتشارات؛ امیدیه: دانشگاه آزاد اسلامی، واحد امیدیه، ۱۳۹۳.
مشخصات ظاهری	: ۱۵۴ص.
شابک	: 978-964-10-2779-9
وضعیت فهرست نویسی	: فیا
موضوع	: فلسفه اسلامی -- راهنمای آموزشی (عالی)
شناسه افزوده	: سالاری، عزیزاله، ویراستار
شناسه افزوده	: دانشگاه آزاد اسلامی. سازمان چاپ و انتشارات
شناسه افزوده	: دانشگاه آزاد اسلامی. واحد امیدیه
رده بندی کنگره	: ۱۳۹۳ ۵۵۵/ح/BBR۷
رده بندی دیویی	: ۱۸۹/۱۰۷
شماره کتابشناسی ملی	: ۳۴۳۴۳۶۴

عنوان کتاب: آشنایی با کلیات فلسفه اسلامی

تألیف: سید عبدالله حسینی

ویراستار علمی و ادبی: دکتر عزیزالله سالاری

صفحه آرای: مرضیه حسن زاده

طراح جلد: محمدصادق دستوریان

چاپ اول: ۱۳۹۳

شمارگان: ۲۰۰۰

ناشر: سازمان چاپ و انتشارات دانشگاه آزاد اسلامی با همکاری واحد امیدیه

لیتوگرافی، چاپ و صحافی: سازمان چاپ و انتشارات دانشگاه آزاد اسلامی

ISBN: 978-964-10-2779-9

شابک:

قیمت: ۷۰۰۰۰ ریال

فهرست مطالب

عنوان	صفحه
دیباچه	۱
فصل اول: فلسفه، وجود و عدم	۵
گفتار نخست	۶
فلسفه چیست	۶
تعریف فلسفه	۸
فواید و اهداف فلسفه	۹
موضوع فلسفه	۹
تقسیمات فلسفه	۱۰
امتیازات فلسفهٔ اولی بر سایر علوم	۱۲
فلسفه‌های کاربردی	۱۴
گفتار دوم	۱۷
انواع روش‌های فکری در اسلام	۱۷
گفتار سوم	۲۰
اختلاف در روش تحقیق و طرح‌های علمی و فلسفی	۲۰
گفتار چهارم	۲۵
واقعیت، آغاز فلسفه	۲۵
گفتار پنجم	۲۷
ارزش معلومات	۲۷
حقیقت و خطا	۲۸
ملاک تشخیص حقیقت از خطا	۲۹
دیدگاه‌های فلاسفه از یونان باستان تا عصر حاضر پیرامون ارزش معلومات	۲۹
گفتار ششم	۳۲
بذاهت وجود	۳۲
عدم	۳۳
گفتار هفتم	۳۴
وجود و ماهیت	۳۴
مغایرت وجود و ماهیت	۳۴

۳۵.....	اشتراک معنوی وجود
۳۸.....	نکته
۳۹.....	گفتار هشتم
۳۹.....	اصالت وجود
۳۹.....	برهان اول
۴۰.....	برهان دوم
۴۱.....	برهان سوم
۴۲.....	حق تعالی وجود صرف است
۴۴.....	گفتار نهم
۴۴.....	وحدت و کثرت
۴۹.....	گفتار دهم
۴۹.....	وجود ذهنی
۵۰.....	دلیل های وجود ذهنی
۵۱.....	ابداع ملاصدرا در وجود ذهنی
۵۳.....	گفتار یازدهم
۵۳.....	احکام سلبی وجود
۵۶.....	گفتار دوازدهم
۵۶.....	خیر محض بودن وجود
۵۹.....	گفتار سیزدهم
۵۹.....	امتناع اعاده معدوم
۶۱.....	فصل دوم: علیت
۶۲.....	مقدمه
۶۳.....	گفتار نخست
۶۳.....	علیت و تقسیمات آن
۶۴.....	تقسیمات علت
۶۹.....	گفتار دوم
۶۹.....	اهمیت اصل علیت و مفاد آن
۷۱.....	مفاد اصل علیت
۷۳.....	گفتار سوم

۷۳.....	مناطق نیازمندی اشیاء به علت
۸۰.....	گفتار چهارم.....
۸۰.....	تلازم علت و معلول.....
۸۱.....	تقارن (همزمانی) علت و معلول.....
۸۲.....	استحالة بقای معلول بدون علت.....
۸۴.....	گفتار پنجم.....
۸۴.....	سختی علت و معلول.....
۸۴.....	صدور معلول واحد از علت واحد.....
۸۵.....	وحدت علت در صورت وحدت معلول.....
۸۷.....	گفتار ششم.....
۸۷.....	دور و تسلسل.....
۹۰.....	گفتار هفتم.....
۹۰.....	امکان و وجوب.....
۹۵.....	اصالت وجود و وجوب و امکان.....
۱۰۲.....	گفتار نهم.....
۱۰۲.....	ضرورت علی و معلولی.....
۱۰۳.....	برهان خواجه نصیر در اثبات واجب الوجود.....
۱۰۵.....	گفتار دهم.....
۱۰۵.....	جبر و اختیار.....
۱۰۹.....	جبر و اختیار از دیدگاه متکلمان.....
۱۱۱.....	وجدان، اخلاق و جبر و اختیار.....
۱۱۶.....	گفتار یازدهم.....
۱۱۶.....	حادث و قدیم.....
۱۱۷.....	ملای نیازمندی شیء به علت از دیدگاه فیلسوفان و متکلمان.....
۱۲۰.....	زمان چیست؟.....
۱۲۳.....	فصل سوم: الهیات بالمعنی الاخص.....
۱۲۴.....	مقدمه.....
۱۲۵.....	گفتار نخست.....
۱۲۵.....	شناخت خدا.....

۱۲۵	۱- راه دل یا فطرت
۱۲۶	۲- راه تفکر در آفرینش
۱۲۹	۳- راه برهانی یا فلسفی
۱۳۰	برهان اول
۱۳۰	برهان ابوعلی سینا (سینوی)
۱۳۲	برهان دوم
۱۳۲	برهان صدیقین صدرالمতأللهین
۱۳۵	اثبات واجب الوجود به شیوه متکلمان
۱۳۸	گفتار دوم
۱۳۸	احکام ذات واجب (صفات واجب الوجود)
۱۴۱	ارزیابی دیدگاه‌ها
۱۴۵	راه‌های شناخت صفات الهی
۱۴۷	گفتار سوم
۱۴۷	نسبت صفات الهی با ذات او
۱۴۸	تفاوت واجب الوجود با مخلوق مادی در صفات
۱۵۰	گفتار چهارم
۱۵۰	دلیل توحید
۱۵۲	شبهه ابن کمونه

دیباچه

فلسفه چیست؟ چرا بشر باید فلسفه بخواند؟ فلسفه چه بخشی از نیازمندی‌های انسان را پاسخگو است؟ پرسش‌هایی این گونه بیشتر برای کسانی که با فلسفه آشنایی ندارند یا شیفتگان و دل‌باختگان علوم تجربی، پیش می‌آید. متأسفانه بیشتر کسانی که این پرسش‌ها را مطرح می‌کنند، پیش از جست‌وجو برای یافتن پاسخی مناسب، خود درصدد پاسخ بر می‌آیند و مطالبی را عنوان می‌کنند که به دور از شأن فلسفه و مقام ارجمند این دانش شریف است.

برخی فلسفه را بحث و کشمکش بر سر هیچ و پوچ می‌دانند و گروهی آن را دوران سرگشتگی فکر بشر می‌پندارند. بی‌گمان فلسفه هیچ کدام از این دو نیست؛ نه حاصل دوران سرگشتگی فکر بشر است و نه بحث بر سر هیچ و پوچ، که نه هیچ چنین ارزشی دارد و نه پوچ را چنین منزلتی که بزرگانی چون افلاطون و ارسطو و در جهان اسلام بوعلی، فارابی، خواجه نصیر، صدرالمألهین، حکیم سبزواری، علامه طباطبایی و حضرت امام خمینی رحمه الله علیهم به آن بیندیشند و عمر خود را بر آن بگمارند.

متأسفانه هنوز آن نظریه ناصوابی که به عنوان تقسیم بندی دوران زندگی بشری ساخته اند، در آکادمی های غربی و اروپایی تدریس می شود. در این دیدگاه بشر سه دوره زندگی داشته است. یکی دوران جاهلیت که در این دوران با قوانین کلی علی و معلولی حاکم بر جهان آشنا نبود، و دیگری دوران فلسفی که در این دوره از قوانین کلی علت آگاهی پیدا کرد و برای حوادث و پدیده های جهان علتی را لازم دانسته و در آخر با آغاز دوران علمی (علم تجربی) بشر وارد دوران جدیدی شده است که به طور مستقیم یا علت پدیده های جهان آشنا شده و رمز و راز هستی را در می یابد. پس به طور کلی فلسفه، مربوط به دوران کودکی و طفولیت عقلی انسان بوده، و دوران علمی، دوران بلوغ و رشد عقلی انسان است. اگر چه با کوچک ترین تأمل در این دیدگاه نادرستی آن پدیدار می گردد، اما روشن نیست که چرا آن را از کتاب های درسی خارج نکرده و به عنوان یک نظریه تاریخی، مربوط به تاریخ علم قلمداد نمی کنند؟!

از یک سو علم زدگی و قربانی کردن فلسفه در پای دانش تجربی و از سوی دیگر بروز و ظهور فلسفه های تحقیقی و اثباتی و ترکیبی و از همه خوارتر و بی بنیادتر فلسفه علمی، زخم های جبران ناپذیری بر پیکره جامعه علمی و فلسفی و قافله عقلی بشر زده است. سرانجام روزی انسان

حقیقت‌جو و کمال طلب و متمدن به اهمیت فلسفه پی برده و مسائل آن را دوباره مورد ژرف‌اندیشی و تفکر بسیار قرار خواهد داد، و از دانش جزئی و فرعی تجربی که تا این اندازه به آن سرگرم شده است، به علم کلی و دانش برین فلسفه - که علم اعلی و شریف‌ترین علم به شریف‌ترین معلوم است - رهنمون خواهد شد؛ زیرا که حقیقت‌طلبی و طی نردبان تکامل در نهاد و فطرت انسان به ودیعت نهاده شده است.

این دفتر که چکیده‌ای از کلیات فلسفه است، برپایه سرفصل‌های مصوب وزارت علوم و آموزش عالی برای دو واحد درس نظری «کلیات فلسفه» نگارش یافته است. انگیزه این کار آن بود که مدتی درصدد معرفی یک کتاب ساده و روان مشتمل بر کلیات مباحث فلسفی، و براساس سرفصل‌های مصوب بودم که نه راه استدلال‌های پیچیده را در پیش گرفته باشد و نه به‌طور کلی عاری از استدلال باشد، بلکه به اختصار، اندکی با استدلال نیز آمیخته باشد، تا برای دانشجویان این رشته که معمولاً زمینه مساعد ورود در این مباحث را ندارند، مفید فایده گردد؛ ولی چنین کتابی نیافتم. ناگزیر قلم به‌دست گرفته و برای برآوردن این خواست، خود به نگارش پرداختم و در این راه از آثار ارزشمند مرحوم استاد شهید مرتضی مطهری رحمه الله علیه نه تنها بهره برده، که آن را سرلوحه کار قرار دادم.

این کتاب نه آن قدر کوتاه و فشرده تدوین یافته که دانشجویان از آن چیزی دریابند و نه آن قدر گسترده نگاشته شده که از استاد بی‌نیاز

باشند؛ بلکه زمینه بحث و پرورش مطلب را برای استاد نگاه داشته است. به هر حال آن را بدون کاستی ندانسته و امید آن دارم که ارباب حکمت و معرفت بر کاستی‌های آن چشم بی‌پوشند تا چه قبول افتد و چه در نظر آید. و هو علّام الغیوب و غفّار الذنوب و ستّار العیوب و هو الحکیم الخبیر.

سید عبدالله حسینی

اسفند ۱۳۷۵ هجری شمسی